

Verslag – Inhoudelijke expertengroep PFAS

Datum: 10 mei 2022

Aanwezig:

Overzicht stand van zaken PFAS-dossier – (zie presentatie)

- Arrest Raad van State: verduidelijking van het kader voor bouwkundig bodemgebruik (alternatief voor norm 70 µg/kg ds PFOS) is vraag voor binnen de expertengroep.
- Saneringsworkshop: eerste stap richting oplossing is inventarisatie van technieken en hun mogelijkheden
- Rondetafel Zwijndrecht: bereidheid van partijen om gezamenlijke oplossing te zoeken. Tijdsperiode om akkoord te bekomen is ofwel tot na bouwverlof ofwel september. Focus van dit proces ligt op Oosterweel.
- Vlaamse overheid: nood voor verduidelijking wetgeving om effecten op andere bouwwerken in PFAS-verdacht gebied te voorkomen. Focus hiervan ligt op deze werken.
- Activiteiten expertenwerking: kijken of de lopende onderzoeken mogelijke oplossingen bieden voor de actuele noden. Doel om een verduidelijkende timing op te stellen.
- BODEM
 - Specifieke richtlijnen BBO met PFAS: vernieuwde richtlijnen werden maandag gecommuniceerd naar bodemdeskundigen ([levend document](#)).
 - Verfijning onderbouwing toetsings- en normeringskader voor bodemsanering en grondverzet > Nog geen uitsluitsel rond berekeningen S-risk (EPA of EFSA). Meer Informatie nodig voor referentiekader.
 - Studie uitlogging > Moet nog volledig opgestart worden. VITO-trekker is .
 - 3M is ook aan het bekijken hoe ze uitlogging moeten beoordelen in kader van de opgelegde voorzorgsmaatregel.
 - KU Leuven wil ook een onderzoek starten rond uitlogging en zijn momenteel aan het zoeken naar sites.
 - Studie mengseltoxiciteit > Studie is opgestart en is voorzien voor in de loop van het jaar.
- WATER
 - PFAS-achtergrondconcentraties in grondwater > Resultaten zijn binnen maar moet nog intern nagekeken worden. Resultaten zien er momenteel wel geruststellend uit.
 - Informatie rond eerste metingen grondwater op PFAS-website zetten. Aanzet hiervoor gevraagd aan VMM.
 - Voorstel voor koppeling met resultaten uit VBO's. Hoe dit aanpakken?
 - Meetcampagne rond afvalwater > Meetcampagne is gestart en eerste resultaten zijn binnen. De resultaten zijn al doorgestuurd naar inspectie en bijstellingen

vergunningen. Aanpak GOP: per provincie worden meest prioritaire bedrijven eerst aangepakt. Streefwaarde voor bedrijven is zo laag mogelijk, maar bedrijven krijgen wel een overgangperiode van max. 2 jaar. Nieuwe PFAS heeft een vangnetbepaling: het bedrijf moet een aanvraag doen wanneer ze boven de rapportagegrens zitten (initiatief van bedrijf). De bedoeling is om op een aanvaardbare tijd te gaan naar de rapportagegrens. bezorgt nog de informatie aan de expertengroep.

- LUCHT
 - Uitgebreid meetnet in de buurt van 3M > Binnenkort finaal uitgebreid rapport met aanbevelingen. Proberen metingen zoveel mogelijk te laten organiseren door bedrijven zelf wanneer ze mogelijke bronnen zijn (bv. 3M, Lantis en Indaver). Finaal rapport kan op PFAS-website komen zodra het afgewerkt is
 - Projecten rond ontwikkeling tijdelijk handelingskader depositie > Studies hierrond zitten in PFAS-actieplan en wachten nog op budget om dit op te starten. Eerst zal er een studie moeten plaatsvinden en daarna kan er pas een project opgestart worden voor de ontwikkeling van een handelingskader.
 - BBT-studie > Op 23/05 is het eerste begeleidingscomité (met sectoren) doorgegaan.
- STOF
 - Stofanalyses > Navragen bij
 - *Non-target screening* > Stalen zijn binnen en worden nu geanalyseerd.
- VOEDING
 - FAVV is niet aanwezig dus overzicht vordering voedingsstudies wordt doorgeschoven naar volgende vergadering.
- GEZONDHEID
 - PFAS@Home > Resultaten zullen normaal toegelicht kunnen worden tegen eind juni 2022.
 - 5de Vlaamse HBM > Oproepingsdocument agenderen bij Vlaamse regering.
 - PARC > Gestart op 1 mei 2022
 - Groot bloedonderzoek rond 3M > Bestek is gelanceerd en de aanmelding loopt. Tussen half juni en eind juni is het de bedoeling om het te gunnen aan een consortium om het uit te voeren. Het onderzoek zal lopen over een aantal jaren.
 - Gezondheidsimpactberekening > Onderzoek dat uitgevoerd wordt door steunpunt VWG. Start dit najaar op voor 2 jaar.
- FOD
 - Studie rond PFAS > Specifiek kijken binnen België naar eventuele alternatieven en mogelijkheden voor Belgische bedrijven en researchcentra om een competitief voordeel te creëren voor producten zonder PFAS
 - Deze studie kan gekoppeld worden met geplande nieuwe actie van de opdrachthouder richting bedrijven om informatie te delen rond substitutie van PFAS in industriële processen
- Verlenging PFAS-opdracht
 - Nota in ontwikkeling voor de Vlaamse Regering om de PFAS-opdracht te verlengen met een lijst met duidelijke doelstellingen (zie presentatie)
- Rol van werkgroepen herbekijken en doelstellingen bepalen
 - Nieuwe werkgroepen voor grote werven en alternatieven in industrie.
 - Handelingskader: hoe gaan we om met doorvertaling naar wetgeving en aanpassingen van het handelingskader a.d.h.v. nieuwe inzichten/resultaten?
 - Middellange termijn + inventarisatie: koppelen met nieuwe governance structuur, die uitgewerkt zal worden door dOMG nav de aanbevelingen van de POZC.
- Timing rapportering
 - Eindrapport in december 2022: nieuw PFAS actieplan, activiteitenverslag, onderzoeksresultaten en beleidsaanbevelingen.

- Tussentijdse korte rapportering in juli met focus op aanpak nieuwe governancestructuur, aanpak van proces rond grote werven en rapportering van dan afgeronde onderzoeken.

Opmerkingen/vragen

- Arrest RvS: Moeten nog niet panikeren voor andere werven. Wel vrees voor precedent voor andere werven die eventueel kunnen worden aangevochten door actiegroepen. Problematiek sanering versus grondverzet.
- Uitloogstudie: In BBO wordt verspreidingsrisico meegenomen dus is uitloogkarakter belangrijk.
- Genoeg aandacht voor kader retouringsbemalingen nodig in handelingskader. Kijken dat dit niet botst met suggesties voor andere componenten.
- Studie afvalwater: Zal er een brononderzoek bij bedrijven gebeuren? > Bedrijven worden gevraagd om te onderzoeken waar de PFAS vandaan komt in hun systeem.
- Mogen niet vergeten de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie in rekening te brengen. Hier wordt ook uitdrukkelijk vermeld om de focus niet enkel op PFAS te leggen.
- Hoe zien we de timing voor de procesaanpak grote werven? > Bedoeling om in juli een eerste stand van zaken te rapporteren met een duidelijke tijdslijn.

Tijdelijk handelingskader bodemverbeterende middelen – OVAM (zie presentatie)

- Historiek
- Aanpak en onderbouwing:
 - Hybridemodel vanuit Europa: stand-still met risicogebaseerde methodiek. Rekening houden met het meest gevoelige bodemtype.
 - Grondwatermodel (meest gevoelige model): max. 15 µg/kg ds voor PFOS en PFOA
 - Enkel nog maar een verkennende studie: Voor conclusies (ALARA principe) wachten we nog een aantal resultaten af.
- Vervolgstappen: heel wat plannen om normvoorstel te verfijnen bv. in najaar bredere screening op afvalstoffen starten.
- Bezorgdheden afdeling handhaving

Opmerkingen/vragen

- Er zijn nog geen streefwaarde voor PFAS. Enkel voor PFOS en PFOA.
- Belangrijk om balans te houden tussen waarden voor irrigatiewater en bodemverbeterende middelen. Zelfde beoordelingskader gebruiken een kader opstellen dat compatibel is over alle compartimenten heen.
- Afdeling handhaving: Versoepeling van norm naar 15 i.p.v. 3, 3, 8. Komen bij metingen niet boven 8 dus waarom is er een versoepeling nodig? > Het gaat hier niet om een versoepeling. Het voorstel is onderbouwd met gegevens die we nu hebben. Belangrijk om zelfde denkoefeningen en modellering te gebruiken in alle compartimenten. Zitten nu in tussenfase omdat alle gegevens nog niet beschikbaar zijn. EFSA is lange termijn doelstelling.
- Moeten opletten wat de impact is op andere compartimenten wanneer we normen verstrengen bij één specifiek compartiment.
- Tijdelijk handelingskader dat voorgesteld werd in het 2de tussentijdse rapport mag in tussentijd toegepast worden volgens Vlaamse Regering.

BBO 3M – procedure en huidige stand van zaken – OVAM (zie presentatie)

- Update BBO voor PFAS o.b.v. een gefaseerde aanpak
- Adviesvraag werd gesteld aan verschillende instanties bij 1ste fase BBO gezien de complexiteit van het probleem.

- Beslissing 07/04/2022 over 1ste fase BBO met hele reeds opmerkingen:
 - Betere afperking nodig
 - Onderzoek naar parameters misschien niet compleet
 - Bijkomende normering noodzakelijk
 - Onderbouwing is nodig alvorens andere bronnen aan te duiden
 - Risicobeoordeling
- Impactgebied:
 - Zone 1 (oranje): rond fabriek = prioritair > Tegen 01/07 een BSP opstellen
 - Zone 2 (geel) > Tegen 01/12 een BSP opstellen

Opmerkingen/vragen

- Voorstel VMM om samen te zitten met OVAM over depositie. Aanwijzingen dat depositie een verre afstand aflegt en dat er dus een grote pluim geweest kan zijn in het verleden. Moet in rekening genomen worden bij BBO. Vermenging bronnen zal complex zijn maar is een zeer belangrijk aspect.
- Belang van verschillende blootstellingsroutes zeker niet onderschatten, focus niet enkel op bodem houden, voldoende aandacht ook voor lucht en grondwater nodig bij afperking van de verontreiniging. Er zijn andere types blootstelling in verschillende regio's zoals bv. van huisstof in oude daken bij Umicore.
- ARCHE werkt verspreidingsmodel uit ikv de veiligheidsmaatregel die info moet ook zeker meegenomen worden door ERM.
- Afgraven alleen zal niet voldoende zijn voor sanering. Voorkomen dat bodem terug aangereikt wordt binnen x aantal jaren.
- Binnenhuisstof kan niet meegenomen worden in BSP. Hier zijn geen richtlijnen rond.
- Voorzorgsmaatregel: bodem, grondwater en stofaspect moet meegenomen worden. Voorbeeld Willebroek: ontstopping na sanering
- Bij volgend overleg op 25/05 met ERM zullen deze bezorgdheden/opmerkingen meegenomen worden en betrokkenen van deze groep worden uitgenodigd.